

Р. МИКАЙЫЛ

Гарантуш
Ювасы

Азербайжан ЛКЦИ МК
Ушаг ве Кэмчлер Эдебияты Нешрийаты
Баки-1945

84(5 А20)-5
Р 54

894 312 93
12-59

Р. МИКАЙЫЛ

ГАРАНГУШ ЮВАСЫ

Р. Микайыл оғлы
Азербайжан ԵՄԼԵՏ Մագ
КІТАВХАНАСИ
№ 58784

М. Ф. АХУНДОВ адына
Азербайжан Республика
Үмуми җабханасы
№ ~~58784~~ ✓

1961 йил
февраль

АЗЕРБАЙҶАН ЛККИ МК
УШАГ ВӘ КӘНЧЛӘР ӘДӘБИЯТЫ НӘШРИЯТЫ
Баки—1945

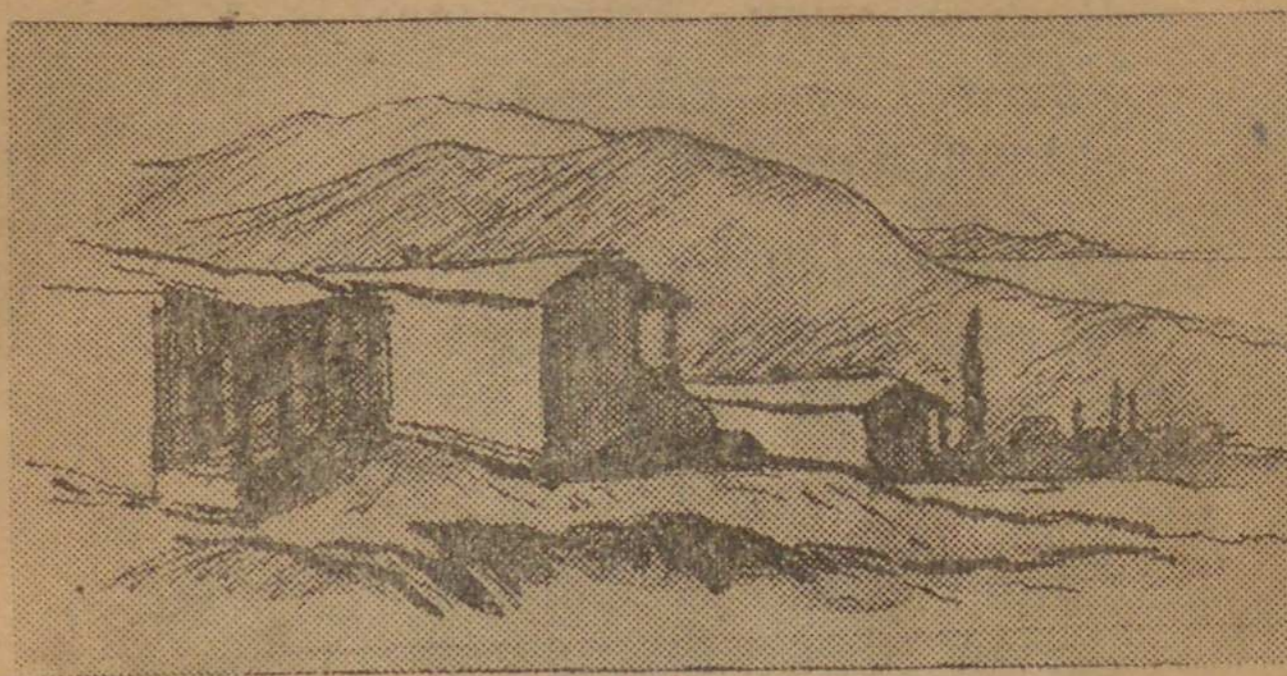
КИТАБЫН ИЧИНДЭКИЛЭР

Гарангуш ювасы

Көзэл кэнд	3
I. Арслан	5
II. Язда хэзан	6
III. Кин	8
VI. Гарангуш ювасы	11
V. Фүрсэт	14
VI. Горхунч көлкө	18
VII. Гарангушлар учдулар	21
VIII. Гурдун байрамы	23
IX. Азад һаят йолунда	26

Мәктублар

I. Солмаздан атасына	30
II. Бертадан атасына	34
III. Атасындан Солмаза	37
IV. Атасындан Бертая	43
V. Әлавә	46

Гарангуш ювасы

КӨЗЭЛ КЭНД

Дәниз күлүр, ойнашыр,
Фәрәһләнир гаялар
Саһилдә көзәл-көйчәк
Бир балыгчы кәнди вар.

Сығынмыш бир ямачын
Сәрин, зүмрүд гойнуна;
Дәнизин далғалары
Нәғмәләр дейир она.

Ағ-аппағ дахмачыглар
Дүзүлмүшдүр баш-баша;
Узагдан бу кэндчийә
Эйләдикчә тамаша,

Санкы ямач үстүндә
Дурна гатары сүзүр,
Я да яшыл суларда
Бир дәстә гуғу үзүр.

Сәһәр сулар шәфәгдән
Әлван рәнкә бояныр;
Көзәл кәнд раһат-ширин
Юхусундан ояныр.

Ағ елкәнли гайыглар
Яйылыр су үзүнә,
Кәнддә эмәк һәяты
Чошур-гайнашыр енә.

Гайыглар бәрәкәтли
Йүкләрлә долур-дашыр;
Торларда күмүш кими
Балыглар парылдашыр.

Ахшамлар саһилләрдә
Чошур тар-каман сәси,
Гафгаз икидләринин
Азад эмәк нәғмәси.

I

Арслан

Арслан бу көзәл кәнддә
Бөйүмүш, бой атмышды;
Артыг бир икид олмуш,
Он дөрд яша чатмышды.

Дәниз кими чошғунду,
Гаялар кими мөһкәм;
Билмәзди әсла нәдир
Дүняда гүссә, дөрд, гәм.

Руһу азад, көнлү шад,
Гәлби үфүг тәк кениш;
Она ләззәт верәрди
Азад һәят, азад иш.

Далғалар дағлар кими
Гопуб чошан заманда,
Онлар кими чошарды,
Севинәрди Арслан да.

Дәнизә атыларды,
Кедәрди үзә-үзә,
Дағ кими далғаларла
Күләшәрди үз-үзә.

Арслан билмэзди нэдир
Дүняда горху, азар;
Онун тунч тэк бэдэни,
Полад кими гэлби вар.

Белэ мэрд бүйүмүшдү
Бизим бу кэнч гәһрәман.
Белэ мэрд бөйүмүшдү
Бизим бу икид Арслан.

* *
*

Дәниз күлүр, севинир,
Әһсэн!—дейир гаялар.
Саһилдә, мэрд овлағы,
Бир балыгчы кәнди вар...

II

Язда хэзан

Бир күн топ сәсләрилә
Кәнд юхудан оянды,
Дәнизин көй сулары
Гызыл гана боянды.

Көйдән, ердән, дәниздән
Од әләнди саһилә;
Саһилдән түстү-думан
Чәкилмәмишкән һәлә

Ач чанавар сүрүсү
Кәлиб долушду кәндә;
Әли силаһ тутанлар
Иши белә көрәндә,

Гоча-чаван, гыз-оғлан
Бир-биринә гошулду,
Дағлара чәкиләрәк,
Һамы партизан олду.

Аналар,—вәһшиләрдән
Узаг олсунлар,—дейә,
Көрпәләри көтүрүб
Сығындылар мешәйә.

Бағлардан-бағчалардан
Гушлар да учду кетди,
Һамы бу көзәл юрду
Етим гойду, тәрк этди.

Язын көзәл чағында
Бағлара чөкдү хэзан,
Бүрүдү һәр тәрәфи
Янғын, түстү, өлүм, ган...

* *
*

Дәниз чошур, гайнашыр,
Фәряд әдир гаялар.

Саһилдә түстүләнән
Бир балыгчы кәнди вар...

III

К и н

Арсланын да атасы
Олмушду бир партизан;
Анасы көрпәләри
Алыб кетмишди чохдан.

Хәстә нәнәси илә
Галмышды Арслан анчаг;
Көзләйирди көрсүн ки,
Ишләр нечә олачаг.

Чох чәкмәдән вәһшиләр
Дахмая долушдулар;
Башладылар соймаға,
Таламаға һәр нә вар.

Хәстә гарыны тутуб
Тулладылар һәйәтә;
Арслан дөзә билмәди
Бу вәһши чинайәтә.

Онлары гандырмаға
Чалышдыса нә гэдәр,
Бир гундаг зәрбәсилә
Ону ерә сәрдиләр.

Йыхылды, галды ердә,
Арсланы ган апарды...
Һәйәтдә, бир кәнарда
Көһнә бир мәтбәх варды;

Гары көтүрүб ора
Апарды нәвәсини;
Ағлайыб ялвармады,
Чыхармады сәсини.

Бир нечә күндән сонра
Арслан дурду аяға;
Кетди кәндин ичинә
Вәзийәтә бахмаға.

Аловланан янғынлар
Артыг чохдан сөнмүшдү;
Кәндин ярыдан чоху
Яныб күлә дөнмүшдү.

Мейданын ортасында
Гудурған һитлерчиләр,
Колхозчу кәндлиләрден
Асмышдылар үч нәфәр.

Мәктәб төйлә олмушду,
Клубса бир мейхана;
Арслан кинли нәзәрлә
Көз етирди һәр яна:

Күллүкдү, хәрабәйди,
Мәзарлыгды кәнд тамам...
Һәр хәрабә, һәр мәзар
Бағырырды—интигам!

* * *

Дәниз кинлә һайгырыр,
Гәзәб сачыр гаялар;
Саһилдә ган ағлаян
Бир балыгчы кәнди вар...

IV

Гарангуш ювасы

Арслан гайытды эвә,—
Гәлби од, ганы гара;
Далмышды ән дәншәтли,
Горхулу хәяллара...

Бир гарангуш ювасы
Варды диварда; һәр яз
Кәләрди ювасына
О вәфалы гушчуғаз.

Демэк, о да садигди
Ювасына-юрдуна...
Арслан нэлэр дүшүнүр
Инди бахдыгча она...

Бирдэн нэнэси деди:
—Бура бах, оғлум Арслан!
Даһа дөзэ билмирэм,
Кэл, апар мәни бурдан!

Эвимизи донузлуг
Этдилэр бу һейванлар;
Йығышыб долмуш бура
Йүздэн артыг чанавар.

Чэмдэк гохусу кәлир
Эвимиздән, һәйәтдән;
Бурда даянмаг олмур
Бу мурдар үфунәтдән.

Намус, һәя ганан йох
Ичләриндә бир нәфәр;
Көзүмүн габағында
Әдәбсизлик әдирләр.

Һәясыздан һәяны
Сахла,—демиш бабалар;
Һәр шей кетди элимдән,
Бары галсын намус, ар!

Кедэк бала, разыям
Чөлләрдә өлүм өзүм;
Тәки бу көпәкләри
Көрмәсин артыг көзүм...

Арслан дүшүндү бир ан...
Йох, йох... һара кедәчәк?!
О кәрәк бурда галсын,
Интигам алсын кәрәк.

Анчаг... нәнәси кетсә,
Гала билмәз Арслан да...
О, нәнәйә демәйә
Бир сәбәб ахтаранда,

Бирдән гарангуш кәлди
Ювасына бачадан;
Балалар ширин-ширин
Чивилдәшди учадан.

Арслан деди:—Чан нәнә,
Сөзүм йох, кедэк, анчаг...
Бирчә башыны галдыр,
Орда ювая бир бах!

О гуш балаларилә
Сығынмыш эвимизә;
Нечә илдир һәр баһар
О гонаг кәлир бизә.

Юрд салыб, юва тикиб
Бала чыхарыр һәр яз;
Нәнә, эзиз гонағы
Дүшмәнә вермәк олмаз!

Бир нечә күн көзләйәк,
Ганад ачсын балалар;
Онда биз дә кедәрик...
Сөйлә, нәнәчан, олар?

—Сәнин о саф, о тәмиз
Гәлбинә нәнән гурбан!
Нийә олмур, көзләрик,
Гой учсунлар, балачан!

* * *

Дәниз дәрдли-кәдәрли,
Фикрә далғын гаялар...
Саһилдә һәзин-гәмкин
Бир балыгчы кәнди вар...

V

Фүрсәт

Арслан чыхды һәйәтә,
Говсун готур бир ити;
Ону көрдү, чағырды
Көк бир алман забити;

Деди:—Алдынмы, гочаг,
Биздән көтәк пайыны?!
Дурма, кет чағыр кәлсин
Өз партизан дайыны!

Ал көрүм бу балтаны,
Чох фикр этмә, зияндыр,
Бу бағчадан очагда
Яндырмаға одун гыр.

Арслан алды элинә
Ити, полад балтаны;
Бахды көпәк забитә,
Бейнинә вурду ганы.

Вар күчилә галдырды
Балтаны бирдән Арслан,
Забит ярпаг тәк әсди,
Рәнки гачды горхудан.

Анчаг Арслан галдырыб
Балтаны хейли уча,
Вурду... забитә дейил,—
Ям-яшыл бир ағача...

Арслан бу ағачлары
Өз элилә әкмишди,
Һәр бирийчин мин гайғы,
Мин эзийәт чәкмишди...

Сонра забит эмир этди
Һэйәтдә салдатлара, —
Бир машины бошалдыб
Дашыдылар амбара.

Арслан бахды кизличә,
Гутулар чох ағырды;
Салдатларын үзүндән
Тәр вә зәһәр яғырды.

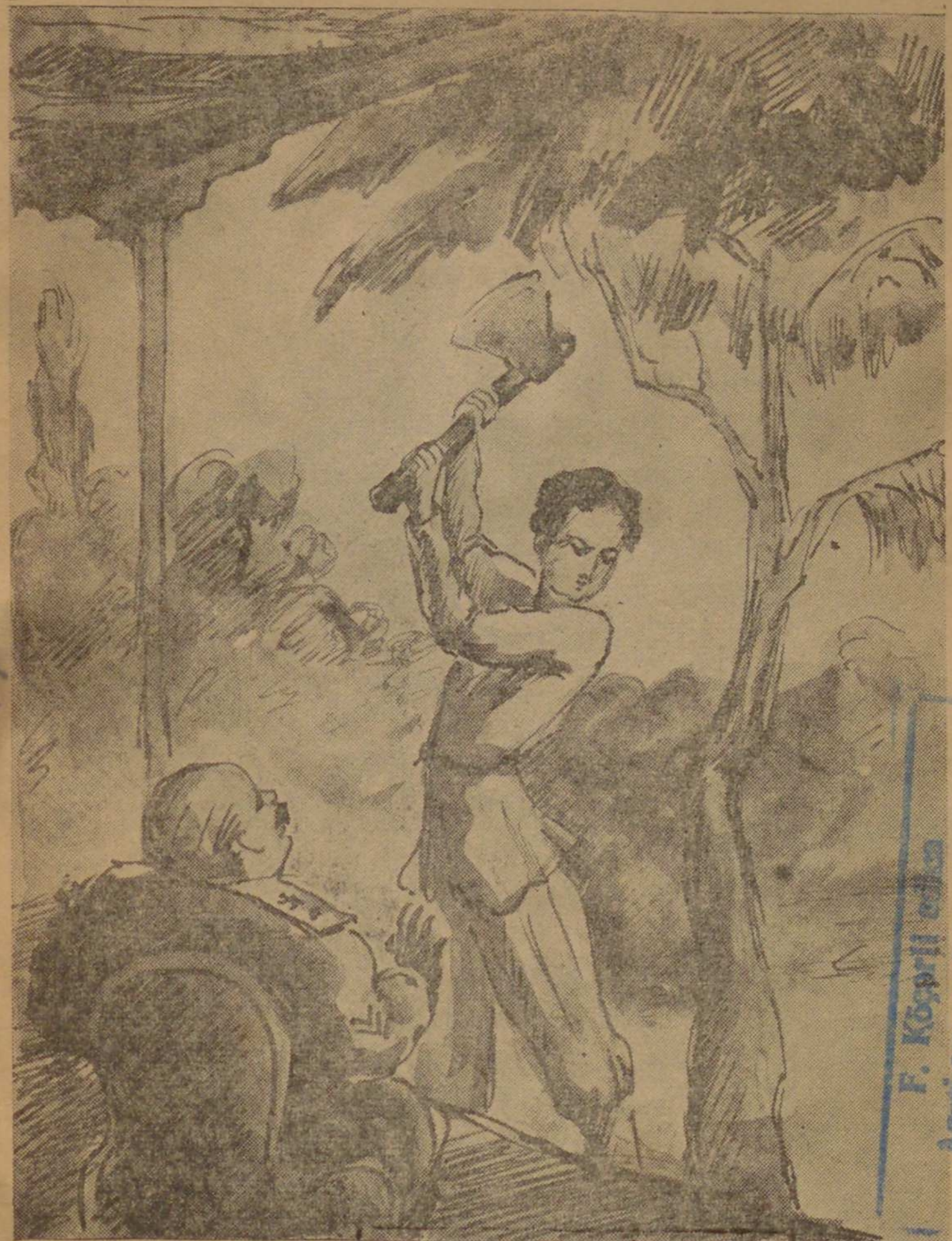
Билди ки, гумбарадыр,
Күлләдир бунлар бүтүн.
Вәтән өвладларына
Яғдырачаглар бир күн...

Арслан дүшүндү бир ан:
Эвин алты амбарды;
Беш-он аддым архада
Сусуз бир гуо варды.

Онун бу көрдүкләри
Юху дейил, керчәкди,
Арслана чохдан бәри
Белә фүрсәт кәрәкди.

* *
*

Дәниз додаг кәмирир,
Гычырдайыр гаялар;

1961

F. Köprülü ediz

Azərbaycan Dövlət Uşaq

KİTAPXANASI

INV. № 58284

М. Ф. АХУНДОВ КИТАПХАНАСЫ
Азербайжан Республикасы
Үмуми миллий китапханасы

Саһилдә гәзәбләнән
Бир балыгчы кәнди вар...

VI

Горхунч көлкә

Кечә... тәк бир ишыг йох,
Көйләр гара, ер гара;
Улдузлар да көмүлмүш
Гап-гара булутлара...

Кечә сәссиз-сәмирсиз,
Сүкут гәлбләри дәлир;
Ялныз һәрден узагдан
Тутгун топ сәси кәлир.

Кечә тәнһа, кимсә йох,
Кәнд бом-бош мәзарлыг тәк;
Гапыда горха-горха
Бир кешикчи дурмуш тәк.

Кечәләр... дүшмәнләрә
Әзаб олан кечәләр...
Кечәләр... дүшмәнләрә
Йохдур аман, кечәләр...

Кечәләр дүшмәнләрин
Гәлбинә горху долур;

Бурда бир көлкө кәзир,
Бахан кими йох олур...

Кешикчи тир-тир әсир,
Ким билир, енә бәлкә
Көзүнә көрүнәчәк
О горхунч сирли көлкә.

Будур, енә дә кәлир,
Каһ галхыр, каһ сүрүнүр;
Кечәнин зүлмәтиндә
Каһ итир, каһ көрүнүр...

Бу горхунч көлкә нәдир?
Буну билмәк мәһалдыр,—
Интигам пәрисими,
Йохса бош бир хәялдыр?!

Йох, йох, бу чанлы көлкә
Нә хәялдыр, нә пәри:
Бизим икид Арсландыр,
Ятмайыр кечәләри.

Зүлмәт чөкүб байырдан
Әл-аяг чәкилинчә,
Арслан сусуз гуяя
Кедиб кирир һәр кечә...

Гуюдан аддым-аддым...
Амбара лағым атыр;

Яваш-яваш бинанын
Өзүл дашына чатыр.

Ювадан гарангушлар
Учачаг бүкүн-сабаһ...
Нә чәтиндир интизар,
Нә дадлыдыр үмид, аһ!..

* *
*

Дәниз сусур, динмәйир,
Пычылдашыр гаялар;
Саһилдә ваһимәли
Бир балыгчы кәнди вар...

VII

Гарангушлар учдулар

Сүбһ олду, бир гызарты
Чөкдү үфүгә, суя;
Отлара, ярпаглара
Ган чиләнмишди куя.

Күнәш ганлы нәзәрлә
Бойланынча һәр яна,
Санкы бир пәри гызы
Боянмышды ал гана ..

Арслан деди:-- Нэнэчан,
Гарангушлар учдулар!
Ҳазырлаш яваш-яваш,
Бизэ дэ қетмэк олар.

Анчаг нөйүт габынын
Ерини сөйлэ, кедим,
Ону агла кэлмэйэн
Бир бучагда кизлэдим.

Дүшмәнэ бир дамчы да
Яначаг гоймаяг биз;
Чүнкү белэ эмр эдиб
О даһи сэркәрдәмиз!

—Одур һей, тэндирдәдир,
Көтүр апар, балачан!
Ағлына, камалына
Бу гоча нәнэн гурбан!

Онлар дүшдүләр йола,
Дәрә-тәпә кечдиләр;
Бир нечә саат сонра
Мешәйә етишдиләр.

* *
*

Дәниз һәсрәт ичиндә,
Көзү йолда гаялар;

Саһилдә интизарлы
Бир балыгчы кәнди вар...

VIII

Гурдун байрамы

Мешә... дөрд бир тәрәфи
Сарп гаялар, дик дағлар...
Мешә... моруг, чийәләк,
Дурна көзлү булаглар...

Мешә эзәлдән бәри
Мәскән олмуш инсана;
Һәят мүбаризәси
Бурда кәлмиш мейдана.

Бурда һәр бир мағара,
Һәр бир заға, һәр гая
Шаһид олмуш, ким билир,
Нечә ганлы говғая.

Бурда гәдим бабалар
Айыларла, филләрлә
Кәлмиш пәнчә-пәнчәйә,
Чарпышмыш йүз илләрлә.

Чан гуртармагчын вәһши,
Азғын йыргычылардан,

Бура пәнаһ кәтирмиш,
Бура сығынмыш инсан...

Инди дә, әсримизин
Ганичән вәһшиләри
Йыртычылыгда өтмүш
О кечән вәһшиләри.

Будур, бах, арвад-ушаг
Гачыб гандан-өлүмдән,
Енә доғма мешәни
Этмиш өзүнә мәскән.

Кими газмая кирмиш,
Мағарада отурмуш,
Кими дә будаглардан
Өзүнә дәйә гурмуш.

Һамынын гәлби гырыг,
Һамынын көзүндә яш;
Кими ата итирмиш,
Кими дә бачы, гардаш...

Арсланкилин башына
Йығылды гоһум-таныш;
Дедиләр:—Кәнддә нә вар?
Тез ол, бары бир даныш!..

Арслан деди:—Нә дейим,
Бир сөз тапмырам буна,—

Бир сүрү ач гурд кирмиш
Арсланларын юрдуна...

Анчаг... бир хәбәр дә вар,
Дейим сизә кизличә:
Дейәсэн кәнддә байрам
Эдәчәкләр бу кечә...

—Нә байрам, нечә байрам?
Бөйлә байрам олармы?!
Арслан, мәзарлыгда да,
Сөйлә, байрам олармы?!

Арслан инамла деди:
—Олар, йолдашлар, олар...
Һәр ясын, һәр байрамын
Өзүнүн бир һөкмү вар...

Бәли, бу кечә кәнддә
Атәшбазлыг олачаг;
Үфүгләр бу атәшин
Шө'ләсилә долачаг.

Вәһшиләр нә'рәләрлә
Улашыб һүрәчәкләр;
Ганлы „зәфәрләринин“
Дадыны көрәчәкләр.

Истәсәниз, кечиниз
Бу балача дәрәни.

Сейр эдиниз узагдан
Кечэ бу мэнзэрэни...

* *
*

Дэниз чылғын, эсэби;
Һэйчанлыдыр гаялар;
Саһилдэ гэлби одлу
Бир балыгчы кэнди вар...

IX

Азад һэят йолунда

Кечэ кардыр, кечэ лал;
Чөкмүш һәр ерә зүлмат...
Нә гэдәр лэззэтлидир
Ишыг күн, азад һэят!

Азад һэят йолунда
Өлүмә кедир Арслан:
Дик атылды дэнизэ
Сылдырым бир гаядан.

Амандыр, ана дэниз,
Чох йорма мәрд оғлуну!
Ана дэниз, амандыр,
Саһилэ чатдыр ону!

Арслан етишди эвэ,
Сэссиз кирди ичэри;
Бирчэ анда топлады
Лазым олан шейләри:

Одлу Азэрбайчанын
Үрэйинин ганыны
Эзиз дэфтэрләрини,
Нәнэнин гур'аныны

Алды, дүшдү гуяю,
Кетди дивара чатды;
Бир нечэ бөйүк дашы
Сэссиз чыхарды, атды.

Амбар... гумбараларла
Маламал, одлу амбар,
Үстүндэ сэрхош ятан
Бир сүрү ач чанавар...

Арслан дэфтэр-китабы
Парча-парча эдэрэк,
Үстүнә нефт чилэйиб
Сонра да од вуран тэк,

Өзү гуюдан чыхды
Күллә кими, бир анда
Арслан сэссиз йүйүрүб
Гаялыға чатанда,

Дәһшәтли бир партлайыш
Ери-көйү титрәтди;
Бир йығын чанавары
Бир зәрбәдә мәнв этди.

Зәфәр кими йүксәлди
Онун курлаян сәси:
Гаранлыглары дәлди
Шимшәк кими шө'ләси;

Айдынлатды саһилдә
Арсланын һейкәлини;
Гая әйилди, өпдү
Гәһрәманын әлини...

* *
*

Дәниз мәғрур, вүгарлы,
Од пүскүрүр гаялар;
Саһилдә үсян әдән
Бир балыгчы кәнди вар.

Мәктублар

Мәктублар инсанларын
Гәлбиндән хәбәр верир;
Мәктублар инсанларын
Симасыны көстәрир.

Мәктублар чүрбәчүрдүр;
Мәктублар көзәл, чиркин;
Бә'зисиндә мәнәббәт,
Бә'зисиндә гәзәб, кин...

Бирини охуянда,
Гәлб фәрәһлә дөйүнүр;
Бириндә бир чанавар
Ган ичмәклә өйүнүр.

Мәктуб вар ки, руһ верир,
Чан верир охуяна;
Мәктуб вар зәһәр кими
Ишләйир бейнә, гана.

Мәктүб вар, һәр сөзүндә
Дәрин бир сәммийәт;
Дөйүшчүнүн гәлбинә,
Голуна верир гүввәт.

Мәктүб вар ки, дуйгусуз,
Дүшүнчәсиз, гуп-гуру;
Вәһшилийә, сойғуна
Чағырыр бир гулдуру.

Бизимкиләр дүшмәнин
Гәтлинә фәрман языр;
Дүшмән гарәтдән, киндән,
Өлүмдән, гандан языр.

Мәктүб достун, дүшмәнин
Гәлбиндән хәбәр верир;
Мәктүб достун, дүшмәнин
Симасыны көстәрир.

I

Солмаздан атасына

Әзизим, көзүм ата,
Ән ширин сөзүм, ата!
Галиб кәл, габағында
Ойнайым, күлүм, ата!

Атачан, бәри башдан
Сөйләйим бир шад хәбәр.
Бир гардашым доғулду,
Адыны гойдуг Зәфәр.

Инди ширинчә ятыр
Хырдача бешийиндә;
Ата, мөһкәм дур орда
Көрпәнин кешийиндә!

Атачан, муштулуғум
Кәрәк шад хәбәр олсун;
Зәфәрә илк һәдийән
Кәрәк бир зәфәр олсун!

Атачан, ишләримиз
Көрдүйүн кими саздыр;
Инди бурда баһардыр,
Күллү-чичәкли яздыр.

Колхозумуз артырыб
Бирә үч гат әкини;
Гошулуб ишә кәндин
Һәр гызы, һәр кәлини.

Гочалар ушагларла
Ярыша киришибләр;
Инди кәндә тапылмаз
Вейил кәзән бир нәфәр.

Нечә ки, сөз вермишдим
Сәнә, әскәр кедәндә,
Колхозда ишләйирәм
Дәрсләрдән сонра мән дә.

Анам сәнин еринә
Инди трактор сүрүр;
Сәнин көрдүйүн иши
Сәндән дә яхшы көрүр.

Дейир, атана яз ки,
Нечә көрүр ананы?
Гат-гат артырачағам
О вердийи норманы.

Дейир, кәрәк әввәлдән
Тракторчу олайдым;
О алдығы медалы
Кәрәк өзүм алайдым.

Дейир, о инди кәрәк
Көстәрсин тәзә һүнәр;
Тракторчун алдығы
О медал мәнә дүшәр.

Атачан, мәктубунда
Сорушмушдун чүнкү сән,—
Бир нечә сөз дә язым
Пионер дәстәмиздән:

Хаин дүшмән вәтәнә
Сохулан күндән бәри,
Сәфәрбәр олмуш бүтүн
Кәндиң пионерләри.

Болча метал йығмышыг,
Енә дә йығаг кәрәк.
Инди дә дәрман үчүн
Топлайырыг от-чичәк.

Колхозун һәр ишинә
Көмәк эдир дәстәмиз;
Ата, язмагла битмәз,—
Чох ишләр көрүрүк биз...

Клубда чәбһәләрдән
Хәбәрләр охуюруг;
Өзүмүзү сизинлә
Чәбһәләрдә дуюруг.

Колхоз, гоһум-әгрәба,
Таныш-билишдән һәрә
Бир һәдийә кәтириб
Бизим көрпә Зәфәрә.

Һамынын саламы вар,
Атачан, сәнә бол-бол;
Мәктубу гуртарырам,
Ата, һәләлик сағ ол...

Атачан, дүшмэнлэри
Гыран элин вар олсун!
Сэнэ, йолдашларына
Шан вэ шэрэф яр олсун!

Дивардакы шэклинэ
Бахырыг биз һэр сәһәр;
Сәни бәрк-бәрк өпүрүк
Анам, мән, бир дэ Зэфәр...

Атачан, бачардыгча
Бизэ тез-тез кағыз яз...
Сәни үрәкдән севән
Пионер гызын

Солмаз

III

Бертадан атасына

Ата, гой бәри башдан
Язым гара бир хәбәр:
Гардашым Фридрихи
Басдырдыг дүнән сәһәр.

О ки галды, анам, мән,
Һәлә бир тәһәр варыг;
Анчаг бу саяг кетсә,
Биз дэ чох яшамарыг...

Анам һирсләниб дейир,
Атана лап ачыг яз:
Белә өмүр, белә күн,
Белә күзэран олмаз!..

Эһ, нә язым, ай ата?
Һәр шейи язмаг олмаз...
Бирчә буну дейим ки:
Вә'дәйлә гарын долмаз!

Бол-бол вә'дә верирсэн
Мәктубунда сән бизә.
Вә'дәни биз ейәкми,
Я кейәк әйнимизә?

Каһ, язырсан ки, орда
Олачагсан мүлкәдар,
Фәрманында олачаг
Сәнин әсирләр, гуллар...

Каһ язырсан ки, куя
Галиб кәлир ордумуз;
Куя бүтүн Русяны
Гул эдәчәк юрдумуз...

Ата, ширин дэ олса,
Бунлар һәлә хәялдыр...
Хәял илә доланмаг,
Билирсән ки, маһалдыр!

Нэлэ ки, биз бурада
Доланырыг ялавач;
Үст-башымыз төкүлүб,
Гарнымыз да яры ач...

Нечэ ки, тапшырмышдын
Салдатлыга кедэндэ,
Мүлкэдар ханымына
Гуллугчу олдум мэн дэ.

Анам сэнин еринэ
Гэссаблыг эдир; анчаг,
Нэ донуз вар, нэ гоюн,
Пасланыб дэһрэ-бычаг...

Ата, язмагла битмэз,
Налымыз чох ямандыр...
Сэн буну нэзэрэ ал
Бизэ бир аз чан яндыр!

Анам дейир:— Она яз,
Өзүнү ода вурсун;
Бош хэялдан эл чэкиб
Чантасыны долдурсун...

Гоншумузун оғлу да
Сэнин кими салдатдыр,
Анчаг, көр эвлэриндэ
Нэ тойдур, нэ бүсатдыр!..

Нэр дэфэ көндэрэндэ,
Бир алэм мал көндэрир;
Пал-палтар, чэкмэ-чораб,
Топларла шал көндэрир.

Кечэн күн бир гутуя
Долдуруб баса-баса,
Көндэрмишди пий-пендир,
Яхшы яғлы калбаса.

Ата, гуру мэктубла
Адамын гарны доймаз;
Намы союр, сэн дэ сой,
Бизэ шей көндэр бир аз!

Яхында сэндэн совгат
Көзлэйирик, ай ата!..
Нэлэлик, сағ ол...Гызын
Чылпаг, ялавач

Берта

III

Атасындан Солмаза

Эзиз гызым, Солмазым,
Мэним инчим, алмазым!
Күн олсун галиб кэлим,
Сэни бағрыма басым!..

Гызым, көрүм һәмишә
Сән шад хәбәр оласан;
Һәмишә үзү-күләр,
Шән, бәхтәвәр оласан!..

Мәндән муштулуг, дейә,
Шад хәбәр истәйирсэн;
Эләсә, гой сөйләйим
Балача бир зәфәрдән:

Билирсән, чох кедәрдим
Кәнддә габан овуна;
Билирсән ки, әввәлдән
Һәвәсим чохду буна.

Снайперәм бурда да,
Чанавар овлайырам;
Вурдугум фрицләри
Бир-бир языб сайырам.

Ярыша киришмишәм
Бурда йолдашларла мән,
Букүн йүзү долдуруб
Галиб чыхдым бу ишдән!

Мәктубуну аланда
Мән сәнкәрдән кәлмишдим;
Ейиб-ичиб ятмышдым,
Яхшыча динчәлмишдим.

Бирдән кәлди байырдан
Бир гузгунун нә'рәси,
Фашист тәйярәсинин
Мурдар, улуян сәси.

Түфәнки гапыб чыхдым;
Көрдүм маяллаг ашыр,
Пулемйот ата-ата
Дүз мәнә яхынлашыр;

Күлләм ачылан кими
Гузгун алышды, янды.
Леш кими дүшдү ерә.
Дағылды, парчаланды.

Бу сәнин муштулуғун:
Шад хәбәрә—шад хәбәр!
Мәндән һәдийәсини
Бир аз көзләсин Зәфәр.

Она һәдийәми мән
Өзүм етирәчәйәм.
Шанлы, бөйүк зәфәрдән
Мүждә кәтирәчәйәм.

Гызым, анана сөйлә,
Шәртинә йохдур сөзүм,
Медалы өз әлимлә
Она верәрәм өзүм.

Сөз верирэм көстөрүм
Бурда да ени һүнәр;
Сөйлә—борчлу борчлунун,
Билсин, сағлығын истәр.

Гызым, тәбрик эдирәм
Пионер дәстәнизиди!
Йолдашларым үрәкдән
Алгышлайырлар сизиди.

Пионерләр гочагдыр
Чәһһәләрдә, архада;
Алгышлайыр онлары
Чәһһәләрдә, арха да!

Бир лалә көндәрирәм,
Гызым, сәнә мәктубла,
О чичәйи әзиз тут,
Һәмишә яхшы сахла!

О чичәйи дәрмишәм
Вәтән торпагларындан,
Онун көрдүкләрини
Соруш ярпагларындан...

Диггәтлә бахсан, гызым,
Ярпағына онун сән,
Орда бир нечә дамчы
Ган изиди көрәчәксән...

Гызым, бу ган сән яшда
Бир гызын ал ганыдыр;
Вәһшилийин, дәһшәтин
Чанлы бир нишаныдыр.

О гызы һитлерчиләр
Вуруб йыхмышды ерә;
Ал ганы чиләнмишди
Отлара, чичәкләрә.

Биз она етишәндә,
Гыз артыг чан үстәйди;
Сон күчүнү топлайыб
О бизә белә деди:

—Бу ганлы чичәкләрдән,
Йолдашлар, бир-бир дәрин,
Онлары оғлунуза,
Гызыныза көндәрин.

Мәндән пионерләрә
Галсын бунлар ядикар;
Мәним бу ал ганымын
Шаһидиди олсун онлар.

Бу чичәйә баханда,
Гәһһәләри кинлә долсун;
Һәр пионер дүшмәни
Яндыран бир од олсун.

Гызым, бу сәтирләри
Охуюн дәстәниздә;
О гыз кими гәһрәман
Пионер олун сиз дә!..

Һеч никәран галмайын
Мәндән, әзизим Солмаз,
Вурушурам дүшмәнлә,
Кейфим көк, дамағым саз.

Шанлы Гызыл Ордуда
Яшайырыг гардаш тәк:
Рус, күрчү, украиналы,
Азәрбайчанлы, өзбәк...

Сизи бәрк-бәрк өпүрәм,
Көзлә зәфәр хәбәри;
Гызым, өп әвәзимдән
Көрпә оғлум Зәфәри!

Әзиз гызым, һамыя
Салам сөйлә...Тез-тез яз.
Сәнин дөйүшчү атан,
Гызыл снайпер

Аяз

IV

Атасындан Бертая

Гызым, сон мәктубуну
Алдым, көнлүм буланды.
Онсуз да чохдан бәри
Мәним һалым яманды.

Партизанлар элиндә
Азча галмышды өлүм;
Бурда һәр бир аддымда
Изләйир бизи өлүм.

Хырдача ушаглар да
Вермирләр бизә аман;
Од яғыр үстүмүзә
Һәм өндән, һәм архадан.

Од вурду дахмамыза
Дүнән кечә бир ушаг;
Азча галды һамымыз
Одун ичиндә янаг.

Анана сөйлә, чох да
Ачкөзлүк эләмәсин.
Халг нечә, о да элә,
Бачарсын, тапсын, есин.

Элэ билир ки, бурда
Ачылыб мүфтә базар?!
Даһа демир, һәр саат,
Һәр дәгигә өлүм вар.

Йүзләрчә гурбан вериб
Бап-балача бир кәндә
Ач чанаварлар кими
Илк дәстәмиз кирәндә,

Сохулурлар эвләрә,
Талан, гарәт эдирләр;
Бирчә чүт чораб үстә
Бир-бирини дидирләр.

Гарныны, чантасыны
Тез-тез долдуруп һәрә;
Бирчә чөп дә гоймурлар
Архадан кәләнләрә.

Мән дә даим һиссәнин
Архасилә кәлмишәм;
Гәссаблыг, ашпазлыгдыр
Чүнкү бурда да пешәм.

Дүздүр, таландан-малдан
Әлим чыхыбса, анчаг,
Одур ки, бу вахтадәк
Бир тәһәр галмышам сағ.

Чох шүкүр, бу яхында
Мән дә тапдым бир фүрсәт;
Мәнә дә гарәт этмәк
Ахыр ки, олду гисмәт:

Кәндә кирәндә, көрдүм
Бир кәнч гызы вурублар;
Аягларында чәкмә,
Әйниндә яхшы палтар...

Дүздүр, гана буланмыш
Палтарлары бир гәдәр,
Анчаг нә олар, гызым,
Гандыр, юярсан, кедәр.

Чәкмәни дә чыхардым
О саат аяғындан;
Гәссаблыгла гопардым
Үзүйү бармағындан.

Бунлары көндәрирәм,
Бир дә бир донуз буду.
Газандығым гәнимәт
Һәләлик ялныз будур.

Мәнә араг көндәрин
Нә гәдәр бачарсаныз,
Онда мәнән дә бол-бол
Совгатлар аларсыныз.

Нэ исэ...өз һалымы
Язмаға кәлмир әлим;
Дейәсэн, бу яз бурда
Етишәчәк әчәлим.

Руслар кечир һүчума,
Енә гопур гиямәт;
Аллаһа дуа әдин, —
Гайыдым сағ-сәламәт.

Ядыныздан чыхмасын,
Араг көндәрин, араг!
Һәлилик сағ ол...Атан
Ефрейтор

Фриц Штарк

V

Әлавә

Сакит, айлы бир кечә;
Ағарыр гарлы дағлар
Күндүз кими ап айдын
Көрүнмәкдә узағлар...

Топлар сусмуш, динчәлир;
Кечә хош, кечә сәрин.
Һәрәйчин бир һөкмү вар
Бу сакит кечәләрин...

Кәндә яхын пусгуда
Дурмуш снайпер Аяз.
Кәнарда, йол тәрәфдән
Бирдән сәсләнди бир газ.

Ефрейтор Фриц Штарк
„Ова“ чыхмышды кечә;
Оғурламышды газы,
Апарырды кизличә.

Бирдән ачылды күллә,
Фрицин газы гачды;
Өзү өлдү көпәк тәк,
Аяғы башдан ашды.

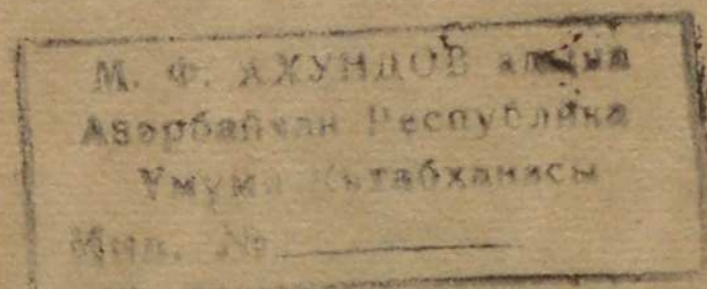
Саймазча бахды Аяз,
Еринә ятды енә;
Бир рәгәм дә артырды
Өз һесаб дәфтәринә.

Ушаглар:

*Бу китаб хошунуза кәлдими?
Сизи бурада даһа чох магагландыран нә олду?
Бу китаб һаггында өз фикринизи бизә язын.
Мәктубунузда үнванынызы, ад вә фамилиянызы,
яшынызы вә һансы синифдә охудуғунузу кәстәрин.
Бизим үнванымыз: Баки, Фиолетов күчәси № 8,
Ушаг вә Кәңләр Әдәбийяты Нәшрийяты.*

Редактору: *А. Әфәндиев*
Рәссамы: *М. Рәһманзадә*

Чапа имзаланды 27/VII 1945. Чап листи 3. Чап листиндә кетмиш
мәтбәә һүрүфаты 27744. Уч. нәш. листи 2¹/₄. ФГО0996.
Нәшрийят № 24. Сифариш 880. Тираж 8000.

Азәрбајҹан ССР ХКС янында Полиграфия вә Нәшрийят ишләри
идарәси. Азполиграфтрестин „Гызыл Шәрг“ мәтбәәси
Баки, Һәзи Асланов күч., 80.

Гиймети 3 ман. 25 геп.

4362

Р. МИКАИЛ
ГАРАНГУШ ЮВАСЫ
(ЛАСТОЧКИНО ГНЕЗДО)

Издательство
Детской и Юношеской Литературы
ЦК ЛКСМ Азербайджана
Баку — 1945